

III- GAZTAINARO

ORIXE

EGAN aldizkariaren oharra: Nicolas Ormaetxea, ORIXE (1888-1961), zendu zela aurten betetzen dira 50 urte. EGAN aldizkariak, haren oroimenez III. kapitulua argitaratzen du irakurleak atseginez kanta dezan.

Bi a so na go dei du te Mi kel
nea ka ren gas tai fia di ra.
O nen a na ia le go go rrak
e ra za na da-a tze rri ra.
E txe an in dar u rri du te la.
nor bai ten be ar mais di rai
gas te ai be ren mai te s-as to ko
e to rri za ie-e go ki ra.

- 1 Bihamonago Mikel dei dute
neskaren gaztainadira.
Honen anaia lege gogorak
eramana da atzerrira.
Etxean indar urri dutela,
norbaiten behar maiz dira:
gazteai beren maitea hazteko
etorri zale egokira.
- 9 Mutil maizterra etxe-lan urriz,
irabazirako dago.
Zenbait egunez, (asko ballira!)
etxe artan du lan nahiko.
Lansari ona, otordu guri,
ta sarien saritako,
Gerriederren bihotza harentzat,
hua Garazirendako.
- 17 Urtaro hartan artantzu, bildots,
eiten dute zillipurdi,
gaztain ezkurren indar berriaz
inarrosirik zintzarri.
Zozo-bikote datorrenean
ez dira negu-bildurti;
udalehenean ernal badira,
hazi dezate axuri.
- 25 Esnetan urtu ziraden amak
ordura artean begi-illun;
burua zuti, jasez dabilta,
laister daitezke zintzardun.
Gaztaina janez muturra lastu
ta bizkarrezurra legun,
antzu nahiz ernal ote zitezken
artzalak ezin ezagun.
- 33 Larre-zerriek, ezkur ta gaztain,
hartzen dute ere haragi;
zerramak esne-irai usuaz
saldo guri-guria hazi.
Basurde, muxar, satagin, sagu,
lur ta lurpe diran pizti,
otordu onik aurten badute:
hasarre ez dago ehiztari.
- 41 Garazi, Mikel, arlora doaz
argi zirrintaz apustu.
Loa haiza dute
(-ez baita hain astun
elkarnahia zanez sortu-).
Mutillak haga bi sorburuan,
neskatxak saski ta zaku;
lakatz-biltzeko matxarda dizu
Garazik etxean ahaztu.
- 49 Zangoa baino mihia arinago,
garai-zantzua gal dute:
Bide-erdi bage, biligarroak
xinta abarra jo dite.
Hark zirika ta, lehiatzen dira,
ez handik luzaro arte.
Haiek baino lehen gaztainadian
langilleren bat badaite.
- 57 Aurre-egunetik gaztaina-pilla
aitak orbelez estali,
zarbaz ta sasiz, abar lodiaz,
ausar ez daiten ortzuri.
Gure gazte hok heldu orduko,
ari zan jaiki ta jalki.
Zumez bizkarra berotu arte
ez du nahi handik ihesi.

- 65 Basurde izua jalki berri da,
bero dago oraino ohea;
orbel dario, ez da larrosi,
ez da joan urrutira.
Txoriak, aldiz, nabari dira,
zabaliz dijoa argia.
Hegoaizeak ez du lo egin:
alper bakar eguzkia.
- 73 Gure Elederrek eseri eta
oinetakoak askatu;
basakaturik hain arin ez da
abarrez-abar goratu.
Garazik behetik: "Matxarda
ahaztu zait
bat egin behar didazu".
-"Lehenik lurreko ale jalkiak
magalean bil etzazu.
- 81 Agoxabalik horrako hor dagon
mitxirrika goztarrari
inarrosi bat emanen diot,
bertan baititake jalki.
Magal-magalka bete zazuke
dakartzun zakuto xuri,
afaltzen gogoz nik jan detzadan
datozela zure eskuti".
- 89 Abarrez-abar, suge baillizan,
jetsi da zugaz-gerrira;
hala maiteren burutik dator
bihotzeraino zirrara.
-"Begira jausi!".
-"Ez bildur, maite".
Hitz horiek esan-ahala,
eskuei listu, oin biak berdin,
egin du jauzi lurrera.
- 97 Gaztain-urtume urtxillarekin
egiten dio matxarda;
neskatxa maitez minduarentzat
halako zurginik al da?
Zugaz-gainera Igo baino lehen
bekie zillegi hitz alda,
batak "begira" besteak "erne",
haizatzuz maitasun-galda.
- 105 Mutillak: "Etzait oraindik ahazten
Begibakarren patua,
gaztainapean ari zalarik
baitzuen begi galdua.
Gora begira, morkotsa jausi,
zori txarreko ukitua!
negar ta negar, oinaze ta min,
geldi zitzaion urtua".
- 113 Neskak: "Nik ere berritzen dizut
Galartzaren eroria:
adarra zerrat, buruz erori,
behean arki du harria.
Bi eskuz haga tinkatu eta
egin du oldar haundia:
beste adarririk ora ahal baino
lehen
halzean barrena dia".
- 121 Mutillak: "Eder, ibilli zaite
gaztain batez urrenean,
oharkabe ere sar etzaltela
ari nahizanaren pean.
Lanera noa, guk nahi baino lehen
aita heldu ez daitean.
Gurdia bete genukenetik
bagaudeke itxedonean".

- 129 Berriz igo da Mikel Eleder
lehen go ondoaren gainera;
Gerriederrek ezin etsi du
hargandik begi-kentzera.
Esku bakarrez adarretikan
dilindan atzera-aurrera,
nahiz buruz behera zintzilikatzen
zango biak gurutzera.
- 137 Hartan, Garazik burua Itzuli
barne-zirrara haundirekin;
mutil bizkorak sar nahi lioke
maitea bildurrarekin.
Noizik-behin zehar-begiratu bat
halare neskak duke egin.
Halako batez, bien begiak
billatzen dire elkarrekin.
- 145 Haize nahasiak handik-hemendik
gogor dardaratzen bailu,
hamar erroko gaztain mardula
mutillak gutxiz muskildu,
Biek, isilik,aldi luze bat:
egin bailute apustu.
Ale jalkiak bildu ta bildu,
neskak zakua bete du.
- 153 Lau gaztain moztu ditu mutillak,
neskak hiru biltzerako.
Gurdi-hotsa da. Badatorkie
aita eguzki orduko.
Txondarzulora pillatu dute
morkotsa bizar zutiko,
saskia bete, saskia irauli,
gurdia mukurutzeko.
- 161 Saskia bete eskuarez neskak,
mutillak gurdian hustu;
gurdira igota oin bien bidez
berdinkaratu zalkatu.
Neskak lasago dauka bihotza
-ez golen ikusten balu-;
urrenerako deus esan baino
isilik utzi nahigo du.
- 169 Aitak, etxera gurdi-gaztaina;
gazteok, ekin lanari.
Han ari dira, lanez elkarren
ederra nola irabazi.
Mikelek aitajaunaren nahia
nahi luke limurrarazi.
Alabarena egintxea du:
besteren ez da Garazi.
- 177 Gaztalondoa muskildu-ahala
jeisten da neskaengana.
Hitz laburno bat esanarekin
borobiltzen dio lana.
Hurrena aitajaun etortzerako
eginen lana bikaina:
haren agotik entzun nahi lute
langille on aipu bana.
- 185 Gosal-ondoan gogoak dio
muxarrak harrapatzea:
esku-ekusi bereizi batez
saritu nahi du maitea.
Afaritako, lehenez gain dute
gihar goxo ta koipea.
Etxean dagon amona ez da
nonahiko jan-ontzaillea.

- 193 Etorri da aita. Beste gurdia
ezpaineraio beterik,
abarrez, hostoz, estaltzen dute
goraitez ongi loturik.
Gazteak, gosai-legea egin;
ta aita etxera dalarik,
lanak aurrera ditutela ta,
bai ote dagon muxarrrik.
- 201 Ezkur-urte da, baita arto-urte,
ardientzat belaxaka:
muxarrek uzta joria dute,
ehiztaria bada sailka.
Pago zahar, gaztain, zulo dutenak
daitezke pozik araka;
kabi holetan eskua sartuz
aterako da atzaparka.
- 209 Gaztain arteko pagoa duzu
aberatsa muxarretan;
egurretako, gerri gainerik
moztua baitzan gaztetan.
Aizkoraz ongi berdindu bagez
ura sar zalo euritan:
handik hasten da galtzen,
zulatzen,
muxarzaleen pozetan.
- 217 Gaztain golaren adar goletan
ehizean zuen ikasi,
baina lurretik malteri lio
nola dan nahi erakutsi.
Poz harremanak ezin lezake
maltetasuna galetsi:
tantak adarra baino barnago
bihotza deza soatsi.
- 225 Pago legun bat gazte
zahartua
aizkora ankerraren bidez
arakatzen du eskua sartuz
-maitea ikaraz ta parrez-.
Lehenik muxar bat gizen gizona,
beste bat, giharra koipez,
hiru baditu. Ziri ta ziri,
laugarrenik ageri ez.
- 233 Etsitzen ez ta, kakoa sartuz
orbela du ateratzen:
"Ogerik bage -malteri dio-
inor etzalgu etzaten.
Muxarrak ere biguina nahi du,
lor hain bage ez gelditzen,
-eskaleren bat, gau epelean-;
neguz, barnera ahalegiten-".
- 241 Behatzez hautsi lepezurra ta
gordetzen ditu zapelan.
Aurrera doaz eskua sartuz
hor, han, zulo jakinetan.
Neskak zugatz bat begiz jo dizu,
han muxarrrik ote litzan;
Mikel malteri galdegin dio
zergatik billatzen ez han.
- 249 Mutillak irriz: "Badakit, maite,
hor ez dagola bizirik;
etxe horretan ez da gaur sartu
jan ta lotara muxarrrik.
Ez dakusazu amaun-sarea
dagola urratu bagerik?
Horrek atzitu zaitun bezala
atzitu nahi zinduket nik".

- 257 Zulo hau, hori, ezagun ditu
 etxeko leihoen gisan:
 haen ialorik etxe-billatzen
 ez dabil uri haundian.
 Salerosleak agurtzen baitu
 jende ezaguna perian?
 ala Mikelek pago bakoitza
 derabil bere begian.
- 265 Handik igaz zenbat muxar
 atzeman,
 igazlen zenbat besteti...
 pago guzien, gaztain guzien
 istorioa badaki.
 Bakoitza zehatz jalkitzen dio
 Gerrieder maiteari;
 baina ondo batek besten aldean
 badu zerbait jakingarri.
- 273 Bost ume ta ama zituen igaz
 zulo hartatik atera;
 eskuz ez kakoz iristen ez da
 zuloaren hondarrera.
 Goizago norbait ibilli ote,
 usu doa jakitera;
 zakurrari hots, hark igarriko,
 galdu ez badu usaikera
- 281 Intzirietik ezagutu du
 zuloan zerbait badela:
 isats lepoak: geldi daduzka,
 han badu nonbait okela.
 Nagusiari, milika, dio
 haretan saia ditela;
 lardai piztua eskuan du, ta
 lanean hasi da bela.
- 289 Beheko zuloak: goikoarekin
 badu inolaz harremana;
 baina kakoez elkar ez jotzen,
 erabat ez baita jana.
 Goitik okillak: zula-adarra da,
 behetik aizkoraren lana:
 tarte, zirriku, bide, bidexka
 keak: billa deza dana.
- 297 Goiko zuloa harkoskoz ertsi,
 behekotik eman dio su;
 barnean diran loti bihiak:
 keaz esna ta zoratu.
 Ataka-bila, gora ta beheara,
 behekoan daite zirriku:
 Mikel Eleder ez dabil nagj,
 ernerik begi ta esku.
- 305 Atzeman ditu bi muxar eder,
 bat arra ta bat emea;
 Itxedoten du bi "Kredo" tarte:
 jende txeharik ote dea?
 Sua itzali du, ta halarik ere
 ez da bela atertu kea;
 berriz muxarrak: sartu ditezen,
 zabali du gol-atea.
- 313 Zortzi muxar, ta nahiko gizona:
 beteko dute zartari;
 halekin gaztain errez esnea,
 badute nahiko afari.
 Mutillak, hortaz, ekarri dio
 mokadu eder neskari;
 berak: ere bai, itxaro duke
 behin ez bezalako sari.

- 321 Berriz arlorantz dirala, neskak
esker on dio Mikeli:
haren antzea gora nahi luke
ta hitzurikatzen ez daki.
Hizketan ere ehiztari dan hark
hitz erdino bat du aski;
galnerakoa Gerriederrek
uste ezik dezake jalki.
- 329 Mutillak, aldiz, oroitzen dio
Anbuluteko zokoa,
Urli igandetan baxaran-biltzen
neska ari izan zanekoa.
Magala zabal, eskaini zion
bere lanaren ondo;
esker eginez hartu baitzion
beterik eskuzuloa.
- 337 Artean, Maitek etzitun uki,
soilik zuten gazte-lege.
Emai harek hau berdin dezanik
Garazik, bidez, ez du uste.
Emaiarekin goga barnen
argi nabari daiteke.
"Hau besterik da" bildurti dio;
mintzoak sala dezake.
- 345 Ardi sarkoia hesi-inguruka
dabilla argigune billa;
ibilli, itzuli, begira, geldi,
ez daki nondikan zila.
Halako batez erabaki du,
-hala da gure mutilla-
hitzez neskaren barnera bide
oraintxe du uste dakilla.
- 353 "Zer dirudizu artazuritzez
egin zuten bikotea?"
Par murrizta du erantzun-orde.
-"Ahal bazinduket nereal!"-
Ezpainik ez du neskak zabaltzen,
aski du begitartea.
-"Baino maizter naiz".-
"Zer dio? baita
beso langillen jabea".-
- 361 Hitz honek dardar eragin dio:
entzun du gogo zuena.
Ataka zabal sartu daiteke
haren bihotza barrena.
Isilgune bat egin ondoren
berritu duten lan lehena.
Maiteak berak ematen die
behar duten iraupena.
- 369 Bizkor belarra jan dute, nonbait:
sartu zaie lan-hazkura.
Batak lurrera besoak luza,
besteak jaso zerura:
eskuak bezain bihotzak bizkor
ari diraden itxura.
Gaztainak moztu, morkotsak
bildu,
bazkal-garaia da ingura.
- 377 Neskaren aitak bazkaria du
itzai dalarik eraman.
Neskak berela saskia jaso,
zabaldu mahaia lurrean.
Bazkaritara hotsegina dio
lehen-bai-lehen jetsi daitean.
Belarriz erne, zangoz ez nagj,
ez du dei bigarreanean.

- 385 Lanaldi gaitza egin dutela
ta aitak ditu gorai patu.
Neskak tarteko muxar-ehizea
barnean ezin gorde du.
Mutillak, eskuz behiari legun,
esertokia hautatu du.
Bazkal-artean maltea nahi lu
legunago begiztatu.
- 393 Gurasoaren itzalak, orde,
aldez dezake eragotzi;
baina noizik-behin begirune bat
lapurtze ez al da zillegi?
Hain zuzen ere, basora doa
ikazkin Erramun Mari:
nagusi jaunak eserazten du,
bai baitu gainez eltzari.
- 401 "Honenbesterik hartua nauzu
-dio- ni zure basoan.
Artzai nintzala, ikazkin-baba
biok jana dut gogoan".-
Kutxarez, orde, bat gutxiago.
Estubiderik etzuan;
lantegin bertan ikasi baitzun
ogiz ta artoz zurgingoan.
- 409 Ogi ertzari mamia kenduz
egin dio zorrotena;
jan-ahala bustiz beratzen da ta
beura jaten dizu hurrena.
Berriz ta berriz xalinko berri
eiteko badu ahalmena.
Eltzeko hondarrak bukatu arte
axalak badu iraupena.
- 417 Ohi danez, jana on aipatu du
ikazkin Erramun Mari:
babak ederrak, gazta garala,
Larraunen ez da halakorik.
-"Bordako belar, Lizardiko ote,
jan zuten etxeko ardik.
Negu-buruan, bildur ginan ta
eman genien aletik".
- 425 Gaztainarora, ikazkintzara,
irauli dute jarduna.
Nahiz baterako, nahiz besterako
ez dago aro lizuna.
Hoinbeste gaztain, bestenbat
egur,
bakoitzak gogara duna:
solas haretan oharkaberik
gautuko litzaie eguna.
- 433 Neska-mutillak ez dira hasarre,
ez ere keinu-debeku.
Bata besteren lehiaka dira
nork leunago begiratu.
Hitzik ez dute zillegi, baina
biotzez dira mintzatu.
Haien barnean Maitasun, zenbat
ari dan, zeinek asmatu?
- 441 Bart arratsean larratz garbia,
gaur goizean ziza zuri;
artzalk, ehiztarik, asmatzen ez du
zer indarrez diran hazi.
Negu-gau batez, lurmen dagola,
jaikitzean elur lodi:
Maiteak ere istillu bage
lanak egiten badaki.

- 449 Gurdia betez aita bidall,
 jardausi ta alea bildu;
 langille izena ez galtzearren
 ez dira lanean ahuldu.
 Balna mutillak neskari esan
 ele bi ondora nahi du:
 abagunea billa ta billa,
 inondik ezin arkitu.
- 457 Etxerakoan, elkarrekilan
 etor bezala jun ezin;
 etxera aurretik neskak behar du
 ta amonari lagun egin.
 Bazkal-saskia buruan hartu
 -han barnean muxarrakin-,
 hondarrak biltzen gelditzen dala
 Mikel bakarrek luke min.
- 465 Lana atertu ta bi hitz esatea
 zerbait iduritzen zaio.
 Atsalde-erdiko puska jatean
 labur hitzegin lezaio;
 baino oraindik ez hitza nabarmen,
 nahiz ez dan mutil soralo;
 kantak itzalpe gehigo dula ta
 gaztain-gaietik hau dio:
- 473 "Hitz gutxi ezin esan nolako
 dan ene malte Garazi.
 Hitz askoz ere nork adirazo
 nolako ditun bi begi?
 Beso ta zango, gerri ta galtzar
 txehetzea bada zillegi,
 mingain motel hau
 mintzatu-ahala
 bihotza mintzatu bedi.
- 481 "Mendi gaietik ikusi ditut
 elkarren albo larrain bi:
 baba beltzaren eultzia dute,
 garbitu baitzuten gari
 Larrain-erdian losa garbia,
 bueltaka han behor-gidari:
 erraztun beltzantz horren
 barnean
 dirudila begi-nini .
- 489 "Horren begien larrain bietan
 nindeke behor-gidari
 begizulo hoi en erdi-erdian
 nindeke betiko ninil
 Eguzki beroz eultzitu niro
 maitetasunaren gari;
 horren bihotzak irindu leza
 bihurturik eihara-harri.
- 497 "Hitza zillegi bedi; bularrez
 neska hau ez da Ultziko:
 ez ditu serail, ez ditu tontor,
 gorderik dauzka lotsaro.
 Iduri dute gazur-pertzean
 leher-berri diran maskulo;
 euri-ondoko eguzki-zizak
 eguna bete ez duteino.
- 505 "Labainak ditu mehakak, balna
 saskittoa tinkatzeko
 nahiko nabari. Nekez ikusi
 ditiot beso ta zango.
 Uretan inoiz luze, biribil,
 oihala baino zurigo;
 zenbaitez ere belarrekoan
 larrak odolduta gero.

- 513 "Gerria berriz.. artatik dizu gerrieder izenondo.
Haren mintzoa zein biguin ote?
Oso bakan zaigu mintzo.
Oilloai deika goizean-goizik
noiz-baino-noiz nik entzungo;
ta nere saihets igarotzean
agur doi-doi bat esango.
- 521 "Begiak beti bereganantza
goizean Jauna hartu ballu,
ta Haren oroitzak bihotz-erdian
auznar egiez baillirau.
Itzalkera bat -ez dakit zer den-
begi bekokietan du:
munduan inoiz agertu bada,
Garazi bai dela aingeru!"
- 529 Hau entzun eta, gartzain-bilketan
gordetzenago du buru.
Bazkal-ondotik kanta-aurreraino
morkots-aldiri jaso du.
Orain ordea, lana bukatuz,
okotzez jo belaunburu;
oillo egarri bazan lehenago,
orain izal gose dugu.
- 537 Mutillak, hitzez ezin esana
lehertu du kantaren bidez:
mingain-motelak halaxe dira,
hitzez nahasi ta kantuz ez.
Maitetasunak bizkortuko du
aurrera ausardi emanez;
moteltzen bada, mintxotuko da
lehengoa berriz esanez.
- 545 Atsaldekora deitzen du neskak
lanaldi egin ondoren;
zer esan ezin asma dutela
diote elkarri beiratzen.
Gerriederrek muxar-ehizea
atsegiez dio oroitzen;
haiek saskian, etxera doa
afari-gaia antolatzen.
- 553 "Gartzain zahar hori muskildu,
bildu,
zaborrez estal ezazu,
larre-zerri nahiz ezkur-basurdek
ez dezaten muturkatu.
Amonak bai poz, muxar hoetxek
ikus detzan bezain usu!
Zu han orduko, avari goxo
etxean antola dugu".-
- 561 Mutillak begiz jarraitzen dio,
basoan izkuta deino;
handik irtenik, haize biguinak
loetan jo du maitelno.
Artzai goiztarra, herrian zuri
ikus dezanean laino,
ez da pozago, listua kurkaz,
gure Garazi den baino.
- 569 Oraindik han du belarrietan
maite-kantaren zantzua;
"Munduan loiz agertu bada
bera omen aingerua".
Orduko lotsa poz bihur zaio,
orain zuti du burua:
ekaitz-ondoko eguzkipetik
hala lore zutitua.

- 577 Etxera sar ta poza gaintzen da neska-amonen bihotzetan, neskak zeharo jalkitzen dio ziradela muxarretan.
-“Ez uste, naski, -aurreratzen dugun-lanaren kaltetan; Mikelek biren kemena badu bakarrik gaztain-mozketan”.-
- 585 “Gizenak zeudin -dio amonak- ezkurak hil din gosea; nere hezur hoek igurtzitzeko bildu duzute koipea”.
Ezueria zuen amonak, tinkin zebillan bernea, gerria mako, saihets bat labur, sudurra soilik luzea.
- 593 Sendabide hau ikasia zun aitaren aitonengandik; saihets osoan barreiatzen zun behatz-txikarra bustirik.
Hezur guziak aska lezazke igurtziz lodiagorik; ttantta bat hutsez zula dezake solairua alden aldenik.
- 601 Muxar-gurin hau urre-ordainez saldu ohi da Naparroan; aiton-amonak gantzugallutzat darabilte zahartzaroan.
Aralarren zan apaiz nagusi Larraun guziren gogoan: bere gaitzaren sendagarria billatzen zuen pagoan.
- 609 Amandreari burura zailo, damurik burura ere, kolpe horretan mutillak bestek ez dizula eskubide.
Garazik kezka uxatzen dio -egin baitu denen jabe-: “Hortik urtzen dan muxar-guria amandrearentzat gorde” .
- 617 Zerri basurden zati berberak ditu muxarrak barnean; ehizeko horiek zerri-antz dute gantzean ta gizenean.
Ehiztari-poza zein haundia dan sumatu dute goizean.
Zer ezta!-aurre duten berela bi gazteok afaltzean!
- 625 Illunabarrez, Mikel ageri Anbuluteko egira; lehenik begia zuzen zizta du Gerriederren kabira.
Goizgorri baino maiteago du arrasgorriren diztira: honek, arean, baitakarkio bihamon on idurira.
- 633 Mendizaleak, herrira agertuz, kantarako du gogaldi.
Gure Elederrek gogoan duna kantetan azaldu legi.
Mihian oztopo bat jarri zailo -ez nahi oraino nabari-gaztain-gaieko goizeko kanta bihur du kanta-marmari.

- 641 Josemenditik behera ardlekin
Gorritxo dator oihuka;
oraindik ere buruan dizu
egin Garaziri kuka.
Sineskeri bat ustel irtenik,
beste bat dabil asmuka.
Hau ere oker irten baledi,
honekin dezake buka.
- 649 Mikelek kanta au gogora dizu
hartako doi-doi jarria,
ikazkin Daldai Xuberokori
ttikidanik ikasia.
Han eman zizun marmari bage
dardatuz eztarri, mihia,
ohi dan bezala, bere asmura
herriko hizkuntzaz nahasia:
- XX
- "Banabilazu karriketan
ene paseiu honetan.
Etsai bekaitza begira daukat
non sarturen ote nizan:
eupa bizkor bat eginen diot
maite, zu zauden lekuan".*
- 657 Atean sartuz, muxar usaia
zartarian du sumatu;
amona illobak -ama hilla baitzun-
aroan atzeman ditu.
Oles jakia, aurpegi ona,
afaria laister gertu:
muxarrak eta gaztain erreak,
esnea dutela atzesku.
- 665 Lizar-arbaren galda zuria
danbolinak du eskatzen;
besoaldi bat sutara dute,
baina ke gorri ematen.
Itotepean egonak ziran
hango euri maizak hartzen.
Bustigunea listuka haizatzuz
isillik dira gelditzen.
- 673 Danbolinari itzul-iraulka
bakan hasten dira aurrenik;
gordin-soinua moteldu-ahala
eragiez us-gorik.
Arbztak bildu, arbztak eman
ez utzi galda atertzerik;
txigor-soinua entzun danetik
eskuak ez du pakerik.
- 681 Tiroek ere bana-banaka
ematen dute gaztigu,
aurrena bakan ehizeko gisan,
gero, gerra-antzeri, usu.
Horiek oso isil dirala
gaztainak dira xigortu.
Ataka zabal, erreak diran
noiz nahi ditezke aztertu.
- 689 Zenbaitek, azal gorriantzatxo
oraindik ageri dute;
txanpon-giteko mailluz jotzean
agian, itsas litezke,
Azal-xigorrak eskuan geldi
nahi lukete lanik bage;
beste galdaldi labur batekin
aski beztuko dirade.

- 697 Gaztain-azala ikazten zaigu;
 mamia, aldiz, gogortzen ez:
 Euzkiak hala lohia gogortzen,
 urten, orde, ezkoa berez.
 Berdin-galdaren ondorea du
 lagundurik esku-lanez.
 Danbolineko gaztainik ez
 baduzu jan, isil gaztinez.
- 703 Saskira atera ditu Garazik
 eta oihalez estali;
 han ahogoxo hartuko dute
 jan arte zuku ta jakl.
 Lanak egilk, gauzak gaiturik,
 hastera doaz afari.
 Eguerdiz aia begira ai llo
 maite batak besteari!
- 713 Hortzak zorrotzik, su-atzean da
 Mikela-Borda baldana.
 Hamaika baba ta artopil bero
 hango sukaldean jana.
 Etxeko andre zabalak badu
 zabala behar-izana:
 otordu batez errez jan leza
 lau egunetako lana.
- 721 Arta-jalkitzen aria duzu
 bazkaltzetik afaltzera;
 harek jalkia zamari batek
 baderamake ehotzera.
 Etxe-orde dun baztar hartara
 laister datorke atzera,
 egun ta iguzki egin ez dizun
 hartzekoa lakatzera.
- 729 Okotzaundia, begi-ezkela,
 galbahea aineko ezpaina;
 ortzez ederra, agoz betea,
 gainez dario mingaina.
 Oiak ihesi, besoak zintzil,
 koloka du bizkar-gaina;
 ipurdia, aldiz, galdu-einean:
 horra neskazar liraina...
- 737 Gazte-jendeak badu parraldi,
 esanaraziz Ipui bi.
 Azpikoaz-gain esan ohi ditu,
 bat bera zuzen ez dakl.
 Kantetan ere salatua da,
 naiz lehena kantatu beti.
 Haretxengandik ikasi nizun
 lehen eta azken-ahapaldi:
- XXI
- "Nik zartaria,
 zuk burrunzalia:
 sutegiko lana
 blok erdi bana.
 Bestek eman jana
 ta poltsan behar dana,
 aisa bizi diteke
 bera nor dana".*
- 745 Gure Elelderrek zirikatzen du,
 besteren bat kanta dezan.
 Begiak itxi, burua argi nahi,
 zimurra ateraz kopetan,
 eskuz okotza estu dularik
 gogora du bat-batetan:
 "hara beste bat oso polita,
 ez dakit asma dezadan."

- 941 "Arrosa eder baratzean
loratzen da maiatzean:
amodiorik ez duenak
ez du minik bihotzean".
- 753 Lelo horrek maiteen bihotzari
egin dio hozki samurra
-basurde-ehiztarik atsegin baitu
alpa dezaten elurra-;
min, orde, biek kanta polit hau
izan dedin hain laburra.
Mikelak, aldiz, afari-min du,
ez dauka pake sudurra.
- 761 Afalondoa konta dezake
-hori du kontu betiko-
zer ta nola ta nondikan nora
bizi zan Mari Muiroko.
Jan deza, artean, gazteok hainbat
soillik zartari-ondoko;
Igurtzi Igurtziz lanik ez galtzen
gurin-kutsua kentzeko.
- 769 Afalondoa luzatzen dute
ohi dan baino berantago;
gure gazteok kux-mux ditugu
irauliz zerbait gogoko.
Pizgarrigorik badute naski
neska aren Ipuina baino.
Hartaz ahazturik,
zail ez da asmatzen
zertaz ote diran mintzo.
- 777 Gazteai aitak atzeman die
zenbaiti aleruzko keinu,
orotaz gairi, luze, ta samur
isilkako begiratu.
-Hala sugeak haize-hegaltia
lurretik du lilluratu-;
bien erdian beurea artetuz
maiteok ditu banatu.